

літератури – 7,9%; зі спеціалізованих наукових та популярних видань відповідної тематики – 7%; з Інтернету – 4%; інше – 1,7% (сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість позначити кілька варіантів відповіді). У зв'язку з цим, цікавими є ще одні показники: 39,7% респондентів вважають, що засоби масової інформації (ЗМІ) займаються окупамилюванням, вихваляючи успіхи правоохоронців у боротьбі з організованою злочинністю; 13,7% думають, що ЗМІ занадто романтизують злочинців, роблять з них героїв сучасності, навіюють думку про їх всемогутність і безнадійність боротьби з ними; тільки 13,3% вважають, що ЗМІ висвітлюють боротьбу правоохоронців з організованою злочинністю цілком правдивою та неупередженою; 38,8% респондентів вважають, що ЗМІ приділяють висвітленню цієї теми занадто мало уваги і кількість відповідних передач необхідно збільшити; 21,5% вважають, що ЗМІ висвітленню цієї теми приділяють достатньо уваги [6, с. 290–291].

Аналіз практики показує, що проблема активізації участі населення в запобіганні організованій злочинності має ряд невирішених питань. До них належать: а) відсутність досить повного дослідження шляхів активізації участі населення в запобіганні організованій злочинності; б) немає обґрунтованих критеріїв допустимості участі громадян до тієї чи іншої діяльності у запобіганні організованій злочинності; в) не вироблено чітких правил використання суб'єктами запобігання організованій злочинності засобів масової інформації; г) немає повного переліку форм використання допомоги населення; д) не досліджене питання залучення громадян до управлінської роботи суб'єктів запобігання організованій злочинності, не визначено, що вони можуть виконувати.

На завершення слід зазначити, що роль представників громадськості в запобіганні організованій злочинності буде зростати. І стає очевидним, що форми такої співпраці потребують удосконалення. Від допомоги населення не слід відмовлятися, оскільки жодна система замкнута в собі, абстрагуватися від середовища функціонування не може, треба оптимізувати форми контактів з нею. Без допомоги ззовні, активних контактів із середовищем,

система або зовсім не виконає завдань, що стоять перед нею, або зробить це з великими затратами сил і засобів, з напругою своїх далеко не нескінченних можливостей. Треба врахувати і те, що регулярна інформація про процеси, що відбуваються серед населення (рівень правосвідомості, інтересах громадян у визначеній правовій інформації і т. ін.) дозволить завчасно впливати на події, що розвиваються в небажаному напрямку. Аналіз результатів суспільної думки іноді відіграє роль засобу, що сигналізує про можливі помилки і в роботі суб'єктів запобігання організованій злочинності.

Література:

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання) : Закон України від 26.11.2015р. № 3413 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016. - № 2. - Ст.18.
2. Деловая столица : газета, 2016. - № 17/779 - с. 14.
3. Про Національну поліцію : Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, Ст.379.
4. Взаимодействие милиции и населения: к итогам харьковского эксперимента. — Х. : Нац. ун-т внутр. дел, 2003. — 288 с.
5. Сірик Д. Організаційно-правові форми участі громадян у діяльності виконавчої влади / Д. Сірик // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — № 9. — С. 48–52.
6. Психологічні особливості організованих злочинних об'єднань (використання психологічних знань у протидії організованій злочинності): Наук.-практ. посібник / За ред. Я.Ю. Кондратьєва, С.Д. Максименка, Б.В. Романюка. - К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. - 436 с.

*Грохольський В. Л.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кібербезпеки
та інформаційного забезпечення ОДУВС
Надійшла до редакції: 19.11.2015*

УДК 351.746.1:355.422(477)

СЛУЖБОВО-БОЙОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ

У статті проведено аналіз різноманітних семантичних підходів до поняття “службово-бойова діяльність” у відносинах забезпечення правопорядку Державною прикордонною службою України. Дано визначення поняття “службово-бойової діяльності Державної прикордонної служби України”.

Ключові слова: службово-бойова діяльність, Державна прикордонна служба України.

В статье проведен анализ различных семантических подходов к понятию “служебно-боевая деятельность” в отношениях обеспечения правопорядка Государственной пограничной службой Украины. Дано определение понятия “служебно-боевой деятельности Государственной пограничной службы Украины”.

Ключевые слова: Служебно-боевая деятельность, Государственная пограничная служба Украины.

© Т.М. Пастернак, 2015

Various semantic approaches to the term of “service and combat activities” in the relations of law enforcement by the State Boarder Service of Ukraine are analyzed in the article. The notion of “service and combat activities of the State Boarder Service of Ukraine” is defined.

Key words: Service and combat activities, State Boarder Service of Ukraine

Виконання посадовими особами Державної прикордонної служби України службово-бойових завдань у рамках визначеної Законом України “Про Державну прикордонну службу України” правоохоронної діяльності обумовлює необхідність детального вивчення самого поняття “службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України”.

Відносини службово-бойової діяльності досить широко відображені у правових та військових науках,

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

вони були предметом досліджень Ю.В. Аллерова, Ю.П. Бабкова, О.М. Бандурки, В.М. Бацамута, В.Ю. Богдановича, В.П. Городнова, І.О. Кириченка, В.В. Крутова, С.О. Кузніченка, О.В. Лавніченка, М.М. Литвина, С.Т. Полторака, О.М. Попригіна, П.А. Шишоліна О.М. Шмакова та інших, однак це не зменшує актуальності дослідження як значення самого поняття, так і його змісту. По цій причині, ми, застосовуючи порівняльні прийоми, розкриємо сутність його семантичного значення.

Сам термін “службово-бойова діяльність”, що є очевидним, складається з іменника “діяльність” та характеризуючого складного прикметника “службово-бойова”, утвореного, у свою чергу від двох іменників “служба” та “бій”.

Поняття “служба”, що використовується у термінології правових, управлінських та військових наук, у різних випадках трактується по-різному, а по цій причині потребує розкриття багатьох його значень.

Словники української мови, у своїй більшості, пояснюють це поняття такими змістами:

1. Дія за значенням служити.
2. Праця, заняття як засіб існування.
3. Перебування в армії, відбування військового обов’язку.
4. Галузь виробництва, а також установа, організація, що відає тією або іншою ділянкою роботи.
5. Надвірні підсобні господарські приміщення, будівлі. Важне місце.
6. Слуги, прислуга.
7. Виконання в церкві релігійних обрядів; богослужіння.
8. розм. заст. Військовослужбовець, солдат [1].

Наявність різноманітних тлумачень цього поняття обумовило позицію І.І. Боршуляка розглядати його у трьох основних площинах:

- 1) як дія (діяльність) – служба Батьківщині, державна служба, служба в збройних силах, служба в органах прокуратури і т.д.;
- 2) як управлінський підрозділ – юридична служба, реєстраційна служба, дорожня служба, метеорологічна служба, прес-служба і т.д.;
- 3) як державний інститут (центральный орган виконавчої влади) – Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна реєстраційна служба України, Державна пенітенціарна служба України, Державна служба ветеринарної медицини України, Державна митна служба України, Державна служба зайнятості України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Державна служба молоді та спорту України і т.д. [2, с. 18].

Етимологічно це слово походить від старослов’янського дієслова “слоуговати” – служити [2, с. 18]. З огляду на наведений перелік змістів, у досліджуваних нами відношеннях, його слід пояснювати першим змістом – дія за значенням служити.

Словотвірні процеси для характеристики предметів та явищ обумовили виникнення відіменникового прикметника службовий (жін. службова), тобто той (жін. та), що стосується служби, пов’язана з виконанням обов’язків по службі.

Нормативного визначення поняття “службова діяльність” немає, тому розв’язання проблеми його правового тлумачення слід здійснювати з наукових джерел.

Так, за висновками К. Вайс, В. Бакуменка, Ю. Глущука, Е. Зеєра та інших службова діяльність – це дії

особи, що входять у коло його службових обов’язків, що випливають з трудового договору [3, с. 71; 4, с. 213; 5, с. 108; 6, с. 230; 7, с. 200], таку ж думку відстоює С.К. Хаджираєва [9, с. 117].

На думку О.В. Пчеліної – це обов’язки з управління чи розпорядження державним, колективним чи приватним майном (встановлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо) [10, с. 276].

В.І. Тютюгін пояснює службову діяльність як оплачувану у встановленому законом порядку діяльність службової особи в органах державної влади, місцевого самоврядування, інших юридичних особах публічного права [11, с. 32].

Однак розглядувана нами діяльність має специфічну ознаку. Вона, попри те, що є формально службовою, є також пов’язаною з виконанням бойових завдань, тобто бойовою, яка здійснюється у ході бойових дій.

О.В. Лавніченко, С.О. Годлевський, К.Ю. Гунбін службово-бойову діяльність тлумачать у такий спосіб – “це організоване застосування військ (сил) для досягнення поставлених цілей під час виконання службово-бойових завдань” [12, с. 23]. Вони ж пояснюють це поняття, також, як одну із форм службово-бойового застосування, а саме – як тактичну форму дій [12, с. 26].

Службово-бойова діяльність полягає у спеціальних, профілактичних, охоронних, режимних, захисних, ізоляційно-обмежувальних заходах і діях, що ведуться під керівництвом центрального органу виконавчої влади з метою забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку під час проведення спеціальних операцій та за надзвичайних ситуацій соціально-політичного, надзвичайного та техногенного характеру. Службово-бойовою діяльністю органів внутрішніх справ вважають “комплекс оперативного-розшукових, профілактичних, режимних і захисних заходів і дій та спеціальних операцій, що проводяться у взаємодії з іншими органами, підрозділами або самостійно з метою забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, охорони і забезпечення громадського порядку, виявлення і розкриття злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, у плановому, регулярному порядку та під час виникнення особливих умов, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій або в особливий період з використанням правоохоронних, військових та інших методів” [14, с. 11].

В.В. Попков вважає, що службово-бойова діяльність являє собою безперервні, активні, узгоджені і взаємопов’язані за цілями, завданнями, місцем і часом виконання, військова, адміністративно-господарська та інші види діяльності підрозділів, що здійснюються самостійно або спільно з іншими органами, з метою успішного виконання покладених завдань [15, с. 14.].

Лаконічне визначення службово-бойової діяльності подає Е.А. Першин, на думку цього автора, нею є сукупність безперервних, активних, узгоджених і взаємопов’язаних за місцем і часу військових дій [16, с. 103].

Функціональне призначення конкретних силових інституцій формує у дослідників бачення їхньої службово-бойової діяльності.

Так, дослідник технологій управління внутрішніми військами МВС Російської Федерації А.А. Камишанов під службово-бойовою діяльністю внутрішніх військ МВС Росії розуміє здійснення державними органами у взаємодії з громадянами та громадськими організаціями різних

заходів щодо забезпечення охорони життя і здоров'я людей, їх честі та гідності, захист прав, свобод та законних інтересів громадян, підприємств і організацій, по створенню обстановки спокою в населених пунктах, сприятливого праці і відпочинку людей, нормативної діяльності державних органів [17, с. 3]. Він же охарактеризував службово-бойову діяльність внутрішніх військ як динамічну і вкрай нестійку систему, суть якої становить протидія суб'єктів і об'єктів, а результат цієї діяльності залежить від вектора додатка різноспрямованих сил, активно прагнуть досягти своїх взаємовиключних цілей при наявності перешкод (реальних загроз життю і здоров'ю), в екстремальних умовах, з використанням специфічних засобів, особливих способів і прийомів [17, с. 67].

Укладачі спеціалізованого термінологічного довідника "Пограничний словарь" визначили поняття "службово-бойова діяльність" як сукупність безперервних, активних, узгоджених і взаємопов'язаних за місцем і часу військових дій, представницьких, інформаційно-аналітичних, кримінально-процесуальних і адміністративно-процесуальних заходів, які здійснюються військами та органами на державному кордоні, в прикордонних районах, зонах відповідальності і в пунктах пропуску через державний кордон, а також в морському прикордонному просторі [18, с. 9].

Однак більшість авторів переконані, що службово-бойова діяльність незалежно від функціонального призначення силової інституції охоплюється трьома складовими: бойове чергування, вартову і внутрішню служби [19, с. 463; 20, с. 113; 21; 22]

Об'єктом службово-бойової діяльності, згідно з твердженням М.М. Тарасова, є люди (людина, група людей, незаконне збройне формування), що стали на шлях порушення громадського порядку, закону, і які сприймаються військовослужбовцем як противник (ворог), і які повинні бути зупиненими, знешкодованими, полоненими або знищеними [23, с. 258].

Службово-бойова діяльність підрозділів, та й окремих посадових осіб, Державної прикордонної служби України має, зазвичай, спільний характер. Службовці узгоджено переміщуються на ділянці виконання поставлених завдань, спільно використовують наявні можливості обстановки, спільно підпорядковуються вимогам командира. Отже успіх виконання службово-бойового завдання безпосередньо залежить від згуртованості колективу підрозділу, від характеру взаємин між військовослужбовцями, від загальної спрямованості, націленості на виконання поставленого завдання, стійкого і грамотного керівництва підрозділом. Службово-бойова діяльність прикордонника, в залежності від характеру виконуваних завдань, масштабів застосування сил і засобів, а також і конкретних умов обстановки, може здійснюватися у формі прикордонної служби (основна форма), прикордонного пошуку, спеціальних дій, бойових дій, прикордонної операції. Основним способом службово-бойової діяльності є одночасне застосування комплексу різноманітних сил і засобів та послідовне їх нарощування на загрозованих напрямках, з метою своєчасного розкриття і рішучого припинення любых протиправних дій, які зазіхають на режими, встановлені на державному кордоні та в морському прикордонному просторі.

Службово-бойова діяльність органів, підрозділів та посадових осіб Державної прикордонної служби України характеризуються організованим застосуванням сил і

засобів проти суб'єктів, які стали на шлях порушення громадського порядку. Мета такої діяльності - виконання правоохоронних завдань і забезпечення воєнної безпеки держави на кордоні та контрольованих прикордонних районах.

В органах та підрозділах Державної прикордонної служби України службово-бойова діяльність спрямована насамперед на забезпечення високого рівня бойової готовності органів, частин та підрозділів, тобто їхню здатність в будь-яких умовах обстановки почати військові дії.

Аналіз досліджених визначень поняття "службово-бойова діяльність" вказує, що більшість з них характеризують це управлінсько-правове явище як сукупність узгоджених і взаємопов'язаних дій суб'єктів цієї діяльності а значить, у цей же час узгодженість та взаємопов'язаність дій є характерними ознаками взаємодії.

Таким чином, службово-бойовою діяльністю Державної прикордонної служби України слід вважати сукупність узгоджених і взаємопов'язаних дій органів, підрозділів, частин та окремих посадових осіб Державної прикордонної служби України, які здійснюються з метою забезпечення недоторканності державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, характеризуються організованим застосуванням сил і засобів проти суб'єктів, які стали на шлях порушення громадського порядку та полягають у їхніх узгоджених і взаємопов'язаних діях по здійсненню бойового чергування, вартової і внутрішньої служби.

Література

1. Словник української мови. [В 11 т.]. Т. 9: С / ред. І. С. Назарова [та ін.]. - К.: Наук. думка, 1978. - 916 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/sluzhba>.
2. Боршуляк І.І. Організаційно-правові засади проходження служби в органах прокуратури : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / І.І. Боршуляк; Нац. акад. прокуратури України. - К., 2015. - 260 с.
3. Бакуменко В. Методологія державного управління: проблеми становлення та подальшого розвитку / В.Бакуменко, В.Князев, Ю.Сурмін // Вісник УАДУ при Президенті України. - 2003. - № 2. - С. 68-81.
4. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. - СПб.: "Питер-Ком", 1999. - 528 с.
5. Вайс К. Оцінювання: Методи дослідження програм та політики / Керол Г. Вайс; [пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинської]. - К.: Основи, 2000. - 671 с.
6. Глушук Ю.О. Технологія вимірювання рівня готовності державних службовців до аналітичної діяльності / Ю.О. Глушук // Наука і освіта. - 2008. - № 8-9. - С. 226-231.
7. Зеер Э.Ф. Психология профессий / Э.Ф. Зеер. - [изд. 2-е перераб., доп.]. - М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. - 336 с.
9. Хаджирадева С.К. Науково-практичний коментар щодо положень проекту "Типового порядку оцінювання результатів службової діяльності державних службовців" / С.К. Хаджирадева // Публічне управління: теорія та практика. - 2012. - № 2 (10). - С. 116-118. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/3/05.pdf>.
10. Пчеліна О.В. Службова діяльність як об'єкт криміналістичного дослідження / О.В. Пчеліна. Ученые записки Таврического национального университета им.

В.И. Вернадского Серия "Юридические науки". Т. 26 (65). 2013. - № 1. - С. 272-277.

11. Тютюгін В.І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. / В.І. Тютюгін, Ю.В. Гродецький, С.В. Гзімчук ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна. - Х. : Право, 2014. - 232 с.

12. Лавніченко О.В. Уточнення підходів до формування понять теорії службово-бойової діяльності внутрішніх військ / О.В. Лавніченко, С.О. Годлевський, К.Ю. Гунбін // Честь і закон. - 2013. - № 1. - С. 22-27. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2013_1_7.

13. Буткевич С.А. Організаційно-правові засади службово-бойової діяльності ПМОП "Беркут" / С.А. Буткевич // Право і Безпека. - 2010. - № 1. - С. 98-102. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_1_23.

14. Дубко Ю.В. Службово-бойова діяльність органів внутрішніх справ: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю.В. Дубко, С.А. Буткевич // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - Дніпропетровськ.: ДДУВС, 2010, №2 (48). - С.9-18.

15. Попков В.В. Психологические факторы адаптации личности к служебно-боевой деятельности : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / В.В. Попков. Новосибирский государственный университет, Новосибирск, 1999. -199 с.

16. Першин Е.А. Правовые основы деятельности пограничной службы Федеральной службы безопасности Российской Федерации: состояние, проблемы, пути совершенствования: дис. ... канд. юрид. наук : 20.02.03 / Е.А. Першин ; Московский погран. ин-т, М., 2005. - 203 с.

17. Камышанов А.А. Психологические условия эффективности деятельности командира подразделения частей оперативного назначения внутренних войск МВД

России в экстремальных ситуациях: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.03 / А.А. Камышанов ; Военный университет, М., 2001. - 227 с.

18. Пограничный словарь / Академия Федеральной Пограничной Службы России. - М.: , 2002. - 260 с.

19. Курс уголовного права. В 5 томах. Особенная часть Том 5 / Под ред. И.М. Кузнецовой, И.М. Тяжковой, Г.Н. Борзенкова, В.С. Комисарова, 2002. - 512 с.

20. Лепешинский И.Ю. Основы военной педагогики и психологии: конспект лекций / И.Ю. Лепешинский, В.В. Глебов, В.Б. Листков, В.Ф. Терехов. - Омск: Изд-во ОмГТУ, 2011. - 180 с.

21. Бацамут В.М. Підхід до визначення ризиків, що виникають під час перегрупування сил Національної гвардії України внаслідок ускладнення суспільно-політичної обстановки у державі / В.М. Бацамут // Честь і закон. - 2015. - №1. - С. 16-23. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2015_1_5;

22. Бурковский В. Основные пути и методы воспитания у подчиненных высокой ответственности за несение боевого дежурства, караульной и внутренней служб / В. Бурковский // Ориентир. - 2007. - № 6. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: - http://goup32441.narod.ru/files/ogp/001_oporn_konspekt/2007/2007-06-3.html.

23. Тарасов М.М. Психолого-педагогическая характеристика служебно-боевой деятельности военнослужащих внутренних войск / М.М. Тарасов // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена Выпуск № 14. том 6. 2006. - С.257-269.

Пастернак І. М.

Одеський національний медичний університет

Надійшла до редакції: 23.11.2015

УДК 343.98

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ, ЩО ДЕТЕРМІНУЮТЬ КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В СЛІДЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Теслюк І. О.

Стаття присвячена дослідженню ступеня розвитку деяких професійно важливих якостей, що детермінують криміналістичне прогнозування. У статті викладено результати анонімного анкетування серед курсантів ВНЗ МВС України та училищ професійної підготовки та слідчих слідчого відділення.

Ключові слова: професійно важливі якості, криміналістичне прогнозування, слідчий, анкетування.

Статья посвящена исследованию степени развития некоторых профессионально важных качеств, детерминирующих криминалистическое прогнозирование. В статье изложены результаты анонимного анкетирования среди курсантов вузов МВД Украины и училищ профессиональной подготовки и следователей следственного отделения.

Ключевые слова: профессионально важные качества, криминалистическое прогнозирование, следователь, анкетирование.

The article is devoted to the research of development level of some professionally important qualities, that determine criminological forecasting. The results of the anonymous survey among cadets of Ukrainian Ministry of

Internal Affairs high schools and schools of professional training and among investigative division investigators are presented in the article.

Keywords: professionally important qualities, criminological forecasting, investigator, questionnaire.

На сьогоднішньому етапі розвитку суспільства особливо важливим є високий ступінь розвитку спеціалістів, зокрема й у слідчій діяльності. Для успішного виконання своїх обов'язків слідчий повинен мати низку характеристик, які узагальнюються в професійно важливі якості (ПВЯ). Безумовно, у слідчій (розшуковій) діяльності застосовується такий метод, як прогнозування, тому особливо важливими є професійно важливі якості, що детермінують криміналістичне прогнозування. Саме від рівня розвитку цих якостей і залежить професійність успішної діяльності. Наразі дослідження щодо визначення рівня розвитку професійно важливих якостей, що детермінують криміналістичне прогнозування, не визначені.

Питання підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері слідчої (розшукової) діяльності є актуальним завжди. Ще в середині 90-х рр. ХХ ст. загостреною була проблема недоліку кадрів, що пояснювалось низьким рів-

© І.О. Теслюк, 2015